VILNIUS. Trečiadienis. 1930 m. Spalių mėn. 15 d. IV metai.

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

Pirmyn!

№ 20 (76)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrzynka Nr. 115. Red. adr ul. Bonifraterska 6—2. Telef. 9-58.

EINA DU KARTU PER MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. **Atskiras numeris 20 sk.**

Užsienio politika ir memorandumai.

Klaipėdiečių skundas Tautų Sąjungoj išspręstas Lietuvos nenaudai. Vadinasi, tie visi musų užsienio politikos „laimėjimai“, kurie per visą fašistų šeimininkavimo laiką buvo uoliai slepiami, iškilo aikštėn. Lietuvos užsienio politika pasirodė prakišta visuose frontuose. Kitaip ir negalėjo būti.

Mes jau daug anksčiau turėjome progos pasisakyti del tariamųjų Voldemaro „laimėjimų“ užsienio politikoj, kvalifikuodami juos, kaipo visišką užsienio politikos bankrotą, nes buvo matoma, kad „tautos vadai“ privės mūsų valstybę prie liepto galo.

Voldemaras savo viešpatavimo laiku, kariaudamas su lietuvių tauta krašto viduje, užsienio politikoj vieniems kaimynams davinėjo pažadus ir sutartis, kitus erzino nepamatuotais skundais. Miško gatvės 13 num. fabrikuoti garsieji „skundai“ Tautų Sąjungai, del tariamojo lenkų kišimosi į Lietuvos vidaus reikalus, ne tik sukompromitavo Europos akyse pačius skundėjus, bet sudarė tokias sąlygas, kad mūsų galingasis kaimynas Vokietija ir iš tikrųjų įsikišo į Lietuvos vidaus reikalus.

Dėka Voldemaro neatsakomingai užsienio politikai Vilniaus klausimas virto tuščiais, banališkais šūkavimais, mulkinimu liaudies, gi visokiems ura patriotams — neišsemiamu pasipelnymo šaltiniu. Į Lietuvos respublikos dalį — Klaipėdos kraštą, Vokietija jau prieš du metu gavo lygias teises.

Dabartiniai Voldemaro papėdininkai, eina senu, jų pravadyriaus pramintu šunkeliu, o Lietuvą vis kas kart labiau suveržia apjuostasis izoliacijos lankas.

Mes tolimi esam džiaugtis, kad mūsų krašto okupantus, užsienio politikoj lydi smūgis po smūgio. Nuo to kenčia Lietuvos reikalai, smunka jos prestižas, o visas okupantų viešpatavimo pasekas turės pakelti Lietuvos darbo liaudis. Bet negalime rimtai vertinti ir mūsiškių „demokratų“ žygių, kurie „memorandumais“ nori įtikinti grobuonius atsisakyti grobio, liautis vedus Lietuvą į pražutį. — Nebuvo atsitikimo, kad vilkas kada nors būtų sotus.

V. liaudininkai savo „memorandume“ reikalavo atstatydinti Zaunių ir Sidzikauską ir anuliuoti jų Ženevoj duotus Vokietijai pažadus: nesmaugti Klaipėdos krašto gyventojų.

Susirūpinimas visai ne vietoje! Mūsų fašistiniai ministeriai pažadais nesivaržo, bet jie ir be liaudininkų įsikišimo, niekada duotųjų pažadų nėra tesėję, niekada prisiimtų prievolių nėra išpildę.

Ženevoj, Vokietijos ministeriui, Zaunius davė pažadus paliuosuoti klaipėdiečius nuo Liormano sauvalės, bet jau už savaites, Vokietijos užsienio reikalų ministerija padarė demaršą į Kauną, nurodydama Zauniui jo trumpą atmintį, del duotųjų Ženevoj pažadų.

Pagaliau, jei Smetoniniai šuleriai Zaunių ir atstatytų, duotus pažadus panaikintų, Liormanas po senovei smaugtų klaipėdiečius, bet ar su tuo Vokietija sutiks, tenka paabejoti. Pakol Vokietija tebėra demokratinė respublika, pakol ji turi Voldemaro ir Smetonos duotas sutartis, ji negalės ramiai žiūrėti, kaip niekšas Liormanas ir kyšininkas Merkys, savo purvinais puspadžiais mindo klaipėdiečių teises. Ji panaudos kiekvieną progą, ypač, kad Lietuva yra Vokietijos politinėj ir ekonominėj priklausomybėj.

Visiškai be reikalo šiame pralaimejime v. liaudininkai kaltina Vokietijos agresingus junkerius. Jei Lietuvoj nebūtų įsigalėjusi už-

grobikų šaika, jei Lietuva tebebūtų demokratinė respublika, su garantuotomis visiems gyventojams piliečio ir žmogaus teisėmis, klaipėdiečiai nebūtų turėję pagrindo šauktis svetimos valstybės pagelbos. Nebūtų reikėję duoti Vokietijai teisių kištis į Klaipėdos krašto reikalus, nei prieš du metu, nei dabar. Šiandien turime tai, ką mūsų „tautos vadai" šeimininkaudami per trejus su viršu metų mums išvirė.

Keista ir nesuprantama, kad mūsų valstybiniai nusistatę „demokratai", nenori atmerkti akių ir imtis realių priemonių, pakol dar ne vėlu. Jie graibstosi, ieško viršų blogumų kaltininkų ten, kur jų visai nėra, tuo tarpu nenori matyti, kad tikrieji Lietuvos žudikai sėdi Kaune, prezidento ir ministerijų rūmuose ir be atodairos prekiauja Lietuvos interesais.

Pakeitimas vieno šulerio kitu, blogumo nepašalins ir Lietuva iš klampynės neišeis, kaip ji neišėjo pašalinus Voldemarą. Reikia tuos šulerius pavaryti visus urmu, reikia, kad Lietuvą valdytų krašto žmonių atstovybe. Tada tik bus užkirstas kelias visokiems šarlatanams kalbėti ir veikti Lietuvos vardu, pardavinėti jos gyvus reikalus.

Latvijos draugai kovoj su provokatoriais.

Ryšy su organizuojama lietuviškos žvalgybos provokacija Vokietijoj, Latvijos S.D.D.P. centro komitetas pasiuntė Socialistiniam Darbininkų Internacionalui ir Vokiet. Soc. Dem. Partijos C. K-tui sekantį laišką:

Lietuvos fašistai pergyvendami didelį vidaus krizį ir nuolatinius nepasisekimus politikos ir ekonominio gyvenimo srityse — griebiasi nuolatinių provokacijų prieš Lietuvos socialdemokratų partiją viduj ir prieš tos partijos politinius emigrantus užsienyj. Kad pateisinti žiaurų ir niekuo nepamatuotą režimą ir paslėpti vykstančias kovas pačių fašistų tarpe — Lietuvos fašistinė policija rengia įvairias provokacijas ir vėliau savo iš piršto išlaužtais melagingais faktais nori politinę emigraciją apšmeižti per spaudą užsienio akyse.

Daug įvykusių atentatų prieš dabartinius krašto valdovus fašistai suvertė politinei emigracijai — tuo metu kaip fašistai savo tarpe susirieję (susipešę) ėmė kelti aikštėn praeitį, kur pasirodė, kad tuos atentatus rengė patys fašistai savo tarpe vieni prieš kitus del įvairių asmeninių išskaičiavimų!

Tiek mažai gudrios fašistų provokacijos juos dar labiau sukompromitavo užsienio visuomenės akyse.

Dabar fašistai ėmė rengti provokacijas polit. emigrantų vardu pasinaudodami.

Gi tam reikalui Lietuvos fašistai turi daugybę lėšų.

Tuo tikslu Vokietijoje radosi vienas kitas šnipas, papirko iš partijos pašalintus narius, patraukė vieną kitą nepartinį emigrantą ir suorganizavo antrąją paralėlę Lietuvos politinių emigrantų socialdemokratų sąjungą Vokietijoje.

Šios organizacijos priešakyj stovi Otto Mačiulaitis, Aug. Letkauskas, Kazłauskas ir dar vienas kitas.

Šios organizacijos vadovaujanti asmens pirmu savo tikslu, vietoj kovoti prieš fašizmą, ėmėsi šmeižti žinomą socialdemokratų organizaciją užsienyj ėmėsi siuntinėti provokacinius atsišaukimus politiniams emigrantams užsienyj ir ėmėsi įvairiais kitais, provokaciniais būdais ardyti emigrantų tarpe vienybę.

Charakteringa buvo išsyk tas, kad visur prie šios organizacijos prisidėjo tie asmens, kurie buvo draugų įtariami šnipinėjimo darbe.

O galiausia pasirodė, kad šios organizacijos vadai buvo nutverti palaikant santykius su Lietuvos šnipais ir provokatoriais.

Iš dokumentų įsitikinę, kad šios organizacijos vadai dirba kenksmingą partijai darbą ir palaiko ryšius su provokatoriais perspėjame užsienio draugus, su jais neturėti jokių santykių ir kartu prašome perspėti savo partijos organizacijas ir atskirus partijos narius nuo šių asmenų atsikratyti.

Latvijos Socialdemokratų Darbininkų Partijos Centro Komitetas.

Nauji „patriotai".

Kai kas stebesi, kad mūsų Smetona, kuris savo laiku uoliai ieškojo Lietuvai kupčių Vokietijoj, kvietė Lietuvos karaliumi Urachą, siūlė pririšti Lietuvą prie Vokietijos keturiomis konvencijomis (karo, susisiekimo, muitų ir finansų), šiandie tapo dideliu „patriotu" ir „tėvynės mylėtoju". Stebesi ir iš buvusio Šiaulių bolševikiško karo komisaro Rusteikos „patriotizmo", kuris po nenusisekusio 1919 m. Lietuvos užgrobimo, pasidarė dideliu jos „mylėtoju". Čia nebūtų ko stebėtis. Tiems parazitams Lietuva pasidarė brangi tik tada, kai jie aptiko Lietuvos kūno skanesnes vietas ir įsisegę pradėjo jos kraują sunkti. Vadinasi, jiems Lietuva „mylėti" apsimoka, nes iš to jie tunka.

Bet yra „patriotų" ir kita rūšis, kurie betarpiai prie Lietuvos nepritelpa, tačiau jų „tėvynės meilė" ir „patriotizmas" žymiai prašoka visus smetoninius „patriotus" krūvon sudėtus. Turiu galvoj mūsų gerbiamus tautiečius, tupinčius Maskvoj—V. Kapsuką ir

Z. Angarietį. Tų vyrų pavardės gana plačiai žinomos ir smulkesnių aiškinimų nereikalingos. Bet jie yra tokie dideli „patriotai", kad žmogus tiesiog negali atsistebėti jų prisirišimu prie Lietuvos ir „tėvynės meile". Dieną dienoj jie suka P. Vaičiūno katarinką: „Mes be Vilniaus nenurimsim!" Iki žiovulio apgrįždami mala, kad dabar Lietuvoj priviso labai daug „tėvynės pardavikų", ir niekas nežino kokių galų jie toj Maskvoj sėdi!

Lietuvos fašistus Maskvoj atstovauja, jei ne klystu, poetas Jurgis Baltrušaitis (man 10 rublių skolingas už „Saulėtekį". Rinkėjo prierašas). O tokie vyrai, kaip Z. Angarietis ir V. Kapsukas, Lietuvoj būtų labai laukiami svečiai. Z. Angarietis visai tiktų Saladžiui į padėjėjus, nes tas vienas su Lietuvos „pardavikais" nebegauna rodos. V. Kapsukas galėtų užimti, sakysime, „tautos gvardijos" komandieriaus vietą. Lietuvą jie, kaipo šimtaprocentiniai „patriotai", bežiūrint apvalytų nuo „pardavikų".

Tie pardavikai, „Lenkijos fašistų talkininkai Lietuvoj" esą ne kas kitas, kaip **valstiečiai liaudininkai ir socialdemokratai!** Anot V. Kapsuko. „liaudininkų" „L. Žinios" ir socialfašistų „Socialdemokratas", būdami dabar tikriausiu Prancūzijos, Anglijos ir Lenkijos ruporu, šaukia Lietuvos buržuaziją mest kalbėt tuščias kalbas, o imtis rimtai ir atvirai svarstyti jų varšavinio korespondento iškeltus klausimus". Kitaip sakant, šaukia parduot Lietuvą lenkams!

Jei šitaip, tai Lietuva iš tikrųjų pavojuje. Todel reikia tikėtis, kad mūsų tautiečiai — Kapsukas ir Angarietis, mes aušinę burnas patriotiniais šūkiais ir nieko nelaukdami, žengs gelbėti Lietuvą! 1919 metais „gelbėjimas" Lietuvos jiems nenusisekė, gal dabar nusiseks.

Jei dabar jie, matydami Lietuvai gresianti pavojų, tuščiažodžiaus ir neis jos galbėti, tai jų patriotizmas smuks iki Oberosto geležinės kapeikos vertės, kuriam ir prisiekusieji Lietuvos „kairieji darbininkai" nebetikės.

Socialistiniai nusiteikę Lietuvos darbininkai, ponus „patriotus" — Kapsuką ir Angarietį, jau senai skaito politiniais šuleriais, bet dabar gresia pavojus netekti kredito ir „kairiųjų" tarpe.

Negudri, primityva demagogija, nieko gero nežada, o šiuo atvėju gali ir pačius demagogus skaudžiai išperti. Ypač, kad ir reikalus norima turėti ne su čiuvašais, ar sartais.

To p.p. Kapsukai ir Angariečiai del visako neturėtų pamiršti.

Valstietis.

Nepasidalina jaunimu.

Pagrobę valdžią, tautininkai fašistai, be kitų „didžių darbų", puolė fašistinti Lietuvos jaunimą. Lietuvos jaunimas, kaip žinoma buvo nemažoj įtakoj krikščionių demokratų. Lietuvos klerikalai, turėdami apžergę mokyklas, švietimo ir auklėjimo monopolį, ne lengvai davęs įveikiami, nors tautininkai pat pradžioj jų ir nešoko atakuoti. Pirmučiausia fašistai uždarė pažangiojo ir socialistinio jauinmo organizacijas: žiežirbininkus, varpininkus, Kultūros būrelius, Jaunimo sąjungą ir kitas. Tas organizacijas panaikinus, arba jų veikimą galutinai paraližavus, fašistai ėmė kurti savo „tautiškos minties" organizaciją „Jaunąją Lietuvą". Tiek mokyklose tiek ir už jų sienų visuose miestuose ir miesteliuose atsirado „Jaunosios Lietuvos" skyriai, bet pats organizavimas nekaip sekėsi. Labiau susipratusio jaunimo iš kitų organizacijų persimetelių nedaug teatsirado, o suorganizuoti padrikusius, nebuvusius jokiose organizacijose jaunuolius nėra jau taip lengva. Todel fašistams, saviliojimui jaunuolių, prisėjo leisti apyvarton pinigas. Už kiekvieną įtrauktą „Jaunojon Lietuvon" narį, agitatorius gaudavo po 5 litus Bet ir toks organizavimo būdas nedavė lauktų vaisių. Tada persimetęs pas tautininkus kun. F. Kemešis ėmė „L. Aide" sieksniniais straipsniais įrodinėti, kad tarp tautiškojo jaunimo („Jaulietuvių") ir Ateitininkų nėsą jokio skirtumo ir kad tas abi organizacijas reikalinga sujungti į vieną ir iš vien veikti, žinoma tautininkams vadovaujant.

Vienok klerikalus apgauti nėra taip lengvas darbas. Jaunimas savo rankose laikyti, buvo ir pasiliks klerikalų vyriausiu tikslu, jie tam naudoja visas priemonės. Lietuvos mokyklos ir taip jau buvo klerikalų globoj, o Voldemaro pasirašytas su popiežumi konkordatas, davė vyskupams laisvas rankas ir del to

Jubilejai ir iškilmės.

Jei paimt apskritus metus, tai vargiai rasis bent viena savaitė, kuri būtų tuščia, kaip ant tvoros pakabinta Smetonos puodynė. Kiekviena savaitė mums neša kokį nors iškilmingai švenčiamą jubilejų. Brolių latvių „Jaunakas Zinias" jau mums pradeda pavydėt. Tai, girdi, laiminga leišių tauta, gyvena kaip sapne! Ponas K. Skalbe, mus norėtų vadinti lietuviais, bet tai nebūsią tiek romantikos. Kas kita „leitis". Tas žodis jį tiesiog žavėjąs. Ištarus žodį „leitis"—sako p. K. Skalbe,—tuojau matai Rygos priemiesčio, Jelgavos gatvėj, „Balto avino", arba „Juodo gaidžio" užvažiuojamą kiemą, šieno vežimą, kuris pamažu slenka pro vartus, barstydamas nuvytusias, kvepiančias pievų gėles... O prie jo Rygos žydą, kuris „leišio" atvežtą už 100 kilometrų šieno vežimą nuperka už 3 rublius! Dabar to nebėsą, taigi ir naujasis pavadinimas „lietuvis", esąs plikas, be aromato: lietuvis šieno vežimo nebeveža Rygon už 3 rublius.

Bet tai niekis, manau, kad „demokratui" p. K. Skalbei šieno vežimą pilnai pavaduos medalis, kurį jis gavo iš „švarių" Smetonos rankų ir dabar jam rašo panegirikas: veikals, paliek veikals. Taip, ponas Skalbe?

Bet grįžkime prie temos.

Paprastas žmogus negali būti visuresantis, negali aplankyti visų iškilmių. Kai kada jį ir su pakvietimais aplenkia. Tačiau keletą kartų teko ir man dalyvauti jubilejų iškilmėse, ar bent arti jų būti.

Šiemet, taip prieš pat šienapiūtę, eidamas papivėse sutikau savo kaimyną Kirvonių Morkviną. Kairėj pažasty neša suvyniotą ant lazdų dvibridį, dešinėj, vos velka šlapią abrakinę terbą. Iš visko matyt, kad mano kaimynas Pivėsoj žuvavo.

— Sveikink, susied — nušvitusiu veidu sušuko Morkvinas—šiandie pas mane balius!

— Balius?

— Taip, iškilmingas jubilejus: starkai ant mano klojimo stogo penktus vaikus išperėjo!

Klieda, manau sau, žmogus.

— Ale tu, susied, nesijuok. Penki metai paukščio gyvenime tai ne žertas — reikia paminėt!

Ir atrišęs abrakinę, dešine paslapstingai mirktelėjo.

Iš terbos žiūrėjo į mane kelios dešimtys išsigandusių akių. Tai buvo pačios gražiosios mūsų žaliukės.

jiems nebuvo mažiausio reikalo dėtis su tautininkais, arba įsileisti juos į klerikalų perimus lizdus.

Tautininkai nustoję vilties geruoju susitarti, pradėjo prieš krikščioniškai demokratiško jaunimo organizacijas ataką. Po visos eilės įdėtu „L. Aide" straipsnių, kuriuose Iz. Tamošaitis įrodinėjo kenksmingumą moksleivių organizacijų pačiam mokslui, sekė švietimo ministerio aplinkraštis, kuriuo uždaromos visos vidurinių ir aukštesniųjų mokyklų **srovinės organizacijos.** Paliekami tiktai skautai, kuriais vadovaus tautininkai, po protektoratu paties liurbio Smetonos. Tautininkai, uždarydami kartu ir savo organizacijas, nuostolių mažai teturi, nes jų organizacijų gyvybė buvo tik litais palaikoma. Dabar, pasiėmę vadovauti skautais, tikisi sutraukti, suvilioti visokiais blizgučiais besimokinantį jaunimą ir padaryti senai jau planuotą „tautos gvardiją". Bet svarbiausia tai tas, kad tautininkai tokiu savo žygiu sudavė skaudų smūgį savo konkurentui klerikalams.

Krikščionys demokratai del tokio valdžios žygio baisiai įsiuto, mobilizavo savo jėgas ir išvilko kontratakon visą sunkiąją artileriją. Pradžioje klerikalai mėgino remtis konkordatu ir įrodinėti tautininkams, kad ateitininkų organizacijas mokyklose uždarė neteisėtai. Kai tas įrodinėjimas tautininkų nepaveikė, ėmė keikti valdžią. Prabilo ir vyskupai—ir tokį valdžios žygį pasmerkė. Jei vyskupams nepasiseks į valdžią paveikti, iškils konfliktas su Roma, nes vyskupai grąsina skųstis popiežiui. Dabartinis popiežiaus pasiuntinis Bartoloni, krikščionis demokratus palaiko, todel klerikalai yra pasiryžę visokia kaina, visokiomis priemonėmis atgauti ateitininkams laisvą veikimą. Del priemonių, kaip žinoma, klerikalai nesivaržo. Jie jau demokratinės vyriausybės laikais grąsino šauktis kaimyno pagelbos. Bet įvykus 1926 metų rudenį laikinam susitarimui su fašistais, toji pagelba atpuolė.

Šiuo kartu manoma, kad su Romos pagelba klerikalai tautininkus nugalės, kaip jie nugalėjo pravedant universiteto reformą. „Reformuojant" universitetą, buvo užsimota pertvarkyti ir teologijos fakultetą, bet Romai pagrasinus, mūsų fašistėliai pabugo ir teologijos fakulteto nepalietė. Tas pats gali išeiti ir dabar.

Karaliai, monarchai ir diktatoriai, paprastai su dvasininkais sugyvena geruoju, nes kai žmonės mulkinami visokiais tikybų monais, lengviau juos smaugti.

Nebūtų kilęs nesusipratimas ir pas mus, jei tautininkai būtų stiprūs. Nes kleras tik prieš stiprų lenkia savo nugarą, šunuodegauja. Bet jei jie mato, kad valdovai silpni, tada jie stengiasi ponauti, viska sugrobti į savo nagus.

Manoma, kad šiuo kartu klerikalai tautininkus nugalės ir jaunimo globos neišleis iš savo ranku.

A. Beta.

Populiariausi ir visų labiausiai keikiama įstaiga Sov. Rusijoj.

(Kelionės įspūdžiai ir pastabos).

Papasakoti apie Sov. Rusijos *Čeka*, *GPU* (gosudarstvennoe političeskoje upravlenije), mielu noru imuose, bet ne tiek daug, kiek apie ją pasakoja rusų emigrantų laikraščių „rašytojai".

Kiekvienas Sov. Rusijos gyventojas skaito save laimingu, kad jam su šią institucija neprisėjo susipažinti. Taip pat laimingi ir įvažiuojantieji svetimšaliai, kuriems nepriseina turėti reikalų Sov. Rusijos politinėj valdyboj. Šį įstaiga nėra muzejus ir savo tvarka ir veikimo metodais nei vietinių gyventojų, nei svetimšalių nevilioja. Todel ir tegalėsiu papasakoti tiek, kiek patyriau iš vietinių gyventojų. Suprantama dalis čia bus teisybės, bet dalis gali būti ir pramanyta.

GPU centro įstaigos užima ištisą Maskvos kvartalą buv. Lubianka, kuria dabar vadina mirusio čekos pirmininko Dzeržinskio vardu. GPU turi savo ne tik kanceliarijas, foto įstaigas, laboratorijas, muzėjus, archivus ir t. t., kokias galima rasti kiekvienoj užsienio moderniškai vedamoj politinėj policijoj, bet GPU turi savo spaustuvę, viešbutį, krautuves ir labai daug kitokių įstaigų, kurios aptarnauja plačius GPU etatus.

Vyriausis tikslas GPU — kovoti su kontrrevoliucionieriais ir visais Sov. Rusijos priešais nežiūrint kokiame fronte jie pasirodytų. Šiam tikslui vykdyti GPU žinioj yra labai didelis darbuotojų skaičius. GPU įgaliotiniai esą ir užsieny. Be to to GPU žinioje

---

— Kuriam gi galui tu, kaimyn, tiek varlių prisigaudei, bene vėžaut rengies?

— Ne apie tai eina, susied. Ne vėžauju ir varlių nevalgau, aš ne ministeris Zaunius. Penkių metų sukaktuvių proga, noriu iškelt savo starkams balių. Kauno ponai visokius balius kelia, ko aš, Morkvinas, blogesnis? Pasikviečiau Kruopio pusbernį, porą linmarkų iškuopėm, matai kiek čia bus jiems žyvnasties. Tegul, sakau, žino, kad jie mano starkai, o aš jų gaspadorius!...

Deja, ne kiekvienas gaspadorius taip rūpinasi savo įnamiais, kaip Morkvinas ir ne kiekvienam laimėjas sugriebt malonios ir skanios dovanos.

Aną dien užeinu Žaliakalny, pas savo kolegą humanitarą. Pūpso įlinkusioj geležinėj lovoj, galvą šieninkan įbedęs, atrodo nei gyvas nei miręs. Prakalbinau.

— Netrukdyk, girdi, leisk man jubilejų švęsti!

— Sveikinu, drauguži! — nudžiugęs prišokau artyn.

— Dėkui, jau mane šeimininkė pasveikino!... Supranti, lygiai metai sukako, kaip už kambarį nemokėta. Tai jau, kad pasveikino!... Ir iš kur ji, ragana, turi tiek parinktų puikių žodžių?! Tai storiausis vaikščiojantis Lietuvoj enciklopedijos žodynas!...

Apleidau kolegą, palydėtas riogsančio palovy ištižusio bato šypsena. Būna mat ir tokių jubilejų...

Tačiau būna ir kitokių. Pavyzdžiui, ne senai Kaune buvo iškilmingai švęstas Vytauto jubilejus. Smetona, kaipo to jubilejaus vyriausis gaspadorius, nėjo linmarkų kuopt ir varlių gaudit, kaip kad darė mano kaimynas Morkvinas. Jis sugalvojo ir padarė medalius ir jais apkabinėjo visą kapą karininkų ir šiaip jau savo artimųjų, „už ypatingus nuopelnus Lietuvai".

Pasak Smetonos, tai būsią mažiau klapato ir daug praktiškiau. Viena, kad varlių gaudimas atpuola, o antra, sako, surys jie varles ir vėl tykos—prigaudit nesuspėsi. O medalių nesugriauš. Tauta gali būti rami, jos „vyriausis vairininkas" Smetona žino ką daro. Jis žino, kad visi jo medaliais apkabinėti karininkai, visi švogeriai ir kūmai, gyveno iždo pinigais ilgesnį, ar trumpesnį laiką Prancūzijoj ir ten priprato varles ryti, tuo padarydami „didžius nuopelnus Lietuvai". Dabar Lietuvos žaliukės tuos ponus iš tolo pažįsta. Ir kai tik pamato besiartinanti su medaliais smetoninį guzikuotį visos, kaip padegtos neria dumblan ir ten nekvėpuodamos glūdi.

Man irgi matos, kad sutvarkyt linmarkų varles yra didelis nuopelnas Lietuvai ir visais atžvilgiais

yra dvi kariuomenės divizijos, kurios paduotos tiesioginei GPU vadovybei ir pildo tik jos įsakymus.

GPU darbuotojai komplektuojami tik iš absoliučiai ištikimų žmonių. Visi jie yra griežti komunistai, išmėginti ir patikrinti plačiu praeities veikimo stažu. Toje tarnyboje randasi didelis skaičius pirmos eilės specialistų visose ūkio srityse, kurių uždavinis patikrinti ar pramonės įmonių ir įstaigų specai nedirba kartais priešingai sovietų valdžios interesams.

GPU kariuomenė labai gerai aprėdyta ir aprūpinta. Maskvoj teko matyti vieną GPU kariuomenės pulką marširuojant. Tuojau gali matyti kad šie vyrai disciplinuoti, parinkti ir pastatyti iškilioj padėty. Taip pat ir kiti GPU darbuotojai aprūpinti labai gerai, suteikiant visame jiems pirmeinybes. Už tokią privilegiruotą padėtį iš visų GPU tarnautojų reikalauja visiško klusnumo, tvarkos, ištikimybės ir visų įsakymų ir nuostatų punktualaus vykdymo. Kas prasižengia — tiems tiktai vienas teismo mastas...

GPU skyriai randasi visuose didesniuose centruose, geležinkelių stotyse. Miestai suskirstyti rajonais, rajonai skyriais ir kiekvieną skyrių veda ypatingi įgalioti valdininkai. Be to GPU slapti agentai randasi kiekvienoj įstaigoj, todėl nuo šios politinės policijos akių nėsą galima nieko paslėpti.

GPU vadovybės kolėgijai yra duoti ypatingai platūs įgaliojimai. Ji turi teisę, jei atatinkamas prasižengimas neabėjotinai įrodytas, kaltininkams pritaikinti aukščiausią teismo bausme — mirti — ir tuojau sprendimą įvykdyti. GPU sprendimų niekur negalima apeliuoti. Mažesnių nusižengimų atsitikimuose teisia paprastas Sov. Rusijos teismės.

GPU į atskirų Sov. Rusijos įstaigų veikimą nesikiša. Bet jei ji ras, kad kam nors negalima duoti leidimo atvykti, arba išvykti iš Sov. Rusijos, tai tas ir negaus, GPU valdininkai turi teisę sulaikyti traukinį, nutraukti teatro spektakalį ir k. jei tas bus reikalinga sugavimui kokio nors kontrrevoliucionierio ar atidengimui sąmokslo.

Didesnė dalis GPU darbuotojų jau virš 10 metų praktikuojasi ir turi labai didelį patyrimą. Esą imta domėn ir taikinta kitų valstybių politinės policijos veikimo metodai ir patyrimas. Maskviečiai žino pasakoti, kad GPU aparatas ir veikimas esąs taip platus, moderniškai ir pavyzdingai išvystytas, kad net stebinąs V. Europos politinės policijos įstaigų vedėjus.

Sov. Rusijos gyventojai gerai žino, kad senoji čeka ir dabartinė GPU pasigailėjimo nepažįsta todel jos bijo visi ir kiekvienas. Bijo net komunistų partijos nariai, nes buvo atsitikimų, kad gana žymūs komunistai sėdėjo GPU kalėjimuose ir buvo teisti aukščiausia bausme. Yra tiktai nedidelė komunistų partijos viršūnių grupė, kurios GPU nedrįsta liesti be centro sutikimo. Tuo tarpu visi likusieji komunistai prieš GPU yra visai lygus su kitais piliečiais.

Pažįstantieji vietines apystovas pasakoja, kad senesniais, taip vadinamos čeka laikais, suimtųjų tardymas buvęs labai paviršutinis. Užtekdavę paprasto skundo ir žmogus būdavęs pražudytas. Dabar padėtis esanti kitokia ir piliečių baime GPU įstaigų esanti mažesnė.

Pakol mes buvom Maskvoj, GPU kolėgija nuteisė 9 smulkių pinigų spekuliantus mirti ir tuojau mirties bausmę įvykdė. Tokia pat bausme nuteisti ir kituose miestuose sidabro pinigų slėpėjai. Kaip žinoma, Sov. Rusijoj paskutiniais mėnesiais beveik visiškai išnyko sidabro pinigai iš apyvartos. Tas sudarė nepaprastą sunkumą visiems gyventojams. Ir mes gavom patirti, kad nusipirkti laikraštį, važiuoti tramvaju, gauti stiklą kvaso, vaisių ar šiaip kokių smulksmenų beveik nebuvo galima del stokos smulkių pinigų. Visi turi tik popierinius pinigus ir niekas jų negali iškeisti. Tokia padėtis sukėlė nepaprastą visų gyventojų pasipiktinimą. Kokie tai tamsūs gaivalai buvo paleidę gandus, kad greit esą nieko nebūsią galima už popierinius pinigus nusipirkti. Todel reikalinga rinkti sidabriniai. GPU agentai darydami kratas esą radę daug paslėptų sidabro pinigų. Pavyzdžiui, pas tūlą buvusį vienuolį agentai radę 9 pudus sidabro pinigų, kuriuos jis supirkinėjęs iš kasininkų ir laikraščių pardavinėtojų. Stambios sidabro pinigų sumos buvusios rastos ir pas kitus nuteistuosius. Pas kai kurius sidabro pinigai buvę rasti ištirpyti, o kiti juos esą perdirbę į šaukštus. Šių spekuliantų GPU nepasigailėjo ir visus sušaudė. Reikia pridurti, kad šis tai gal bus vienintelis atsitikimas, kada beveik visi gyventojai tokį GPU griežtą žygį vienbalsiai sveikino, nes del slėpimo smulkių pinigų kentėjo visi.

---

vertas Vytauto ordenų! Bet esti ir didesnių nuopelnų.

Spalių 2 d. Kaune štai buvo vėl didis jubilejus: Miško gatvės 13 numerio „karžygiai" šventė savo jubilejų — sukaktuves.

Vyriausio šefo Rusteikos nebuvo, jis iždo pinigais Prancūzijoj savo sveikatą „taiso". Užtad buvo Novakas ir Statkus. Šie vyrukai nors už Rusteiką činu ir žemesni, figuromis plonesni, bet praktikos turi daug daugiau, ypač Statkus.

Novakas savo kalboj pažymėjo, kad jis dirbąs labai **sunkų ir atsakingą, nematomą, neregimą darbą...** Kaip man jo gaila!

Patartina būtų vargšui Novakui imtis **kašikus pinti,** kaip ir kiti **neregiai,** kad pina. Jie sako, kad darbas nors ir atsakingas, **neregimas,** bet esas **lengvas.** Sunkius darbus tedirba arkliai: jų vienas, aštuonių Novakų jėgą turi—išvilks!

Visai kitokiu ūpu kalbėjo Statkus. Jis sako, kad žvalgybos agentų obalsis turįs būti: darbas, darbas, ir darbas. Tas asilas matyt jaučiasi ir už arklį stipresnis, todel ir jokio darbo nesibijo. Į „Socialdemokrato" redakciją vienas pats negalėjo „Pirmyn" 300 egz. nunešti, dviese nešė. Bombą Mariampolės policijai vienas pats padėjo, kolega tik ant „zeks" pastovėjo. „Geležinį vilką" dviese sprogdino. Gegužės 6 d. prie teatro Kaune dvi bombas vienas padėjo, antras „rado". Liepojuje „mėšlo krūvą" dviese sukasė ir dviese iškasė.

Iš čia privestų faktų matyt, kad tų vyrų pekliškai dirbta. Bet tai dar ne viskas. Tik pažiūrėkime kiek darbo padėta bedarant socialdemokratus „tėvynės išdavikais", kiek provokatorių samdyta, kiek kartų lipta į medžius ir telefonų stulpus raudonų veliavų nuimti, kiek surankiota nuo gatvių spausdintų lapelių, kiek kartų būta teisme „kazionnais" liudininkais, kiek kartų landžiota po palovius, kiek sėdėta palangėse, kiek žmonių primušta, kiek kyšių paimta. Kas tą viską gali apskaičiuoti ir surašyti? Jei surinkt visus Valaamo asilus, kurių, kiekvienas, sako, dirbąs penkių arklių jėga ir tai jie to darbo nebūtų nudirbę, kurį Lietuvoj pastaraisiais laikas nudirbo „tėvynės labui" Statkus su savo sėbrais!

Žvalgybos jubilejus šimtą kartų vertesnis už visokius vytautinius, vertas paminėjimo!

Todel, ponas Smetona, pasigailėk tų savo šunų ir jubilejaus proga prikabink jiems dar po medalį!

P. Litas.

Bausmė iš tikrųjų pagelbėjo, nes pačiose paskutinėse dienose, smulkių pinigų apyvartoj atsirado daug daugiau.

Del GPU veikimo metodų Sov. Rusijos gyventojų atsiliepimas labai įvairus. Buvę caro valdžios galiūnai, turtuoliai, dvarininkai ir popai, suprantama, GPU keikia ir vaizduoja ją visų žvėriškiausia įstaiga žemės paviršiuje. Draug su jais taip pat daro ir visi emigrantų baltagvardiečių laikraščiai užsieny. Bet tas ir suprantama, nes kaip tik šie sluoksniai daugiausia kovojo prieš sovietų tvarką ir labiausiai nukentėjo nuo GPU teroro. Eiliniai bepartyviai piliečiai taip pat nekenčia GPU. Jie nors ir nekovojo prieš sovietų valdžią, neorganizavo sąmokslų, bet vis tik kai kada yra mėginę dasikasti prie storesnės duonos riekės ir šiais savo palinkimais yra ne retai buvę spekuliantais paženklinti. Suprantama, kad tokiuose atsitikimuose GPU jų nepaglostė. Socialistiniai nusiteikę darbininkai negali pritarti ir pripažinti tokio brutališko, žiauraus teroro, nors ir prieš savo politinius priešininkus vartojamo, nes mano, kad panašiais metodais socializmo iškovoti ir įvesti negalima.

Tuo tarpu komunistų partijos nariai ir komunistiniai nusiteikę darbininkai pripažįsta, kad be čeka ir GPU sovietų valdžia jau senai būtų sugriuvusi. Čeka esanti nudirbusi didelį darbą apsaugojimui revoliucijos užkariavimų. Šis sluoksnis GPU darbuotojus skaito didvyriais.

P. Richters.

Virtinė provokacijų.

J. Statkus' provokatorių vadas.

Tautiškų šnipų tiesioginis viršininkas J. Statkus nuo 1928 m. specializuojasi gaminime provokatorių. Tais pačiais metais su pagelba provokatorių Račynskų pagrobus drg. J. Kedį, šis tautiškas niekšas įgavo didelį nachališkumą. Švaistydamas pinigais jisai ruošia masines provokacijas, ir žudymą iš pasalų aktingųjų revoliucinių veikėjų. Alytaus šnipui Čiuoderiui įsako padaryti šnipais Pangonį, Oną Pangonienę, kiek ankščiau P. Butkevičių (žiūr. žvalg. laiškai „P." Nr. 4—1929 m.) Išvaręs iš tarnybos mokytoją J. Slavinską (nuo Utenos) priverčia vykti į Vilnių su dinamitu išprogdinimui emigrantų centro (Slavinsko laiškas „P." Nr. 4—1929 m.). Gi, pradedant 1929 m., po priedangą polit. emigrantų į užsieny siunčiama ištisos bandos šnipų, kurių uždavinis yra provokuoti emigrantų veikimą ir skaldyti jų organizacijas. Vien tik į Vilnių tuo laiku buvo prisiųsta virš 20 provokatorių, kurie dėka organizacijos budrumui tapo iššifruoti. Visam šiam niekšingam darbui vadovauja Statkus.

Nekurie provokatoriai.

Žiedas, Kauno kalėjimo valdininkas,

Rimkus nuo Viekšnių, kriminalistas,

Marcinkevičius, ulonų pulko kareivis,

Malinauskas, buv. „Varpo" spaustuvės raidžių rinkėjas, pastaruoju laiku tarnavęs 1 p. p. Ukmergėj,

Liudžius iš Šakių, policijos valdininkas, studentas,

Dovidavičius Ant. nuo Biržų, tarnautojas,

Poškus Juozas (vadina „Ciceruku"), **Bruzgė, Lapurka, Gecevičius Zigmas,** visi ūkin. nuo Varėnos,

Markauskas Kazys, pašto vald. iš Alytaus,

Žemelis Izidorius iš Skuodo, Kretingos apskr.

Korsakas ir Molejus, nuo Onuškio, žinomi karvių vagišiai ir daugelis kitokių niekšų.

Vien tik į Vilnių per keletą vasaros mėnesių 1929 m. atvyko apie 2) panašių tipų. Žinoma kiekvienas iš jų atvykęs į emigrantų komitetą melavo kiek pajėgdamas apie savo „revoliucinį veikimą". Turėdami geras organizacijas Lietuvoje lengvai tuos niekšus iššifravome. Dauguma iš jų ant tiek buvo bailiai ir kvaili, kad užteko pagrąsinti nuskandinimu Vilijoj, kaip palikę viską pabėgo atgal į Lietuvą pas savo „darbdavius". Pamenu tulą Stramkauską nuo Varėnos, apie kurį išankto turėjome žinių, kad atvyks siunčiamas žvalgybos. Atvyko. Norėdami tėmyti ką jis veiks kalbėjomes su juo gražiuoju, bet štai, vienas iš draugų, nepašvęstas į tas kombinacijas, pasako jį baugindamas, girdi, visiems provokatoriams nukapojami nagai ar ką tai panašaus. Tas tipas ėmė nervuotis ir už poras valandų išejęs pirkti papierosų—negrįžo. Kiti, kad ir kvailiai, bet labai atkakliai su dideliu užsispyrimu stengėsi įlysti į emigrantų tarpą. Pavyzdžiui Žiedas. Žvalgybos pasiųstas „pabėgo" į Rygą iš kur per porą savaičių persiuntė daug ir ilgiausių laiškų į emigracijos K-tą prašydamas jį gelbėti iš „fašistų nagų ir nuo bado". Negaudamas jokio atsakymo drožia į Vilnių. Čion nupasakoja ilgiausias istorijas iš savo veikimo krikščionių demokr. nelegalėse organizacijose, platinimą katalikiškos nelegalės literatūros ir t. t. Visi jo maldavimai paliekami be pasekmių. Tuomet vieną gražią dieną jis pareiške, kad nors veikė krikdemų org., bet iš įsitikinimų esąs kuo ne nuo pat gimimo dienos socialdemokratu ir dabar, kovoje su fašistais, noris atiduoti visas savo jėgas net ir gyvybę kaipo socialdemokratas. Išvarytas lauk šis tipas apie pora mėnesių valkiojosi Vilniuje bandydamas daryti gešeftą su atskirais emigrantais. Nevyko ir šiuo keliu, tada žvalgyba pasiėmė atgal į Kauną.

Kai kada žvalgyba imasi labai gudrios priemonės. Daroma taip. Parenkamas žmogelis, dažniausiai iš partijos ar žinomos org. atatinkamai jį apdirba ir siunčia, kaipo polit. emigr. į užsieny ir liepia jam priešfašistinės akcijos vadovybei pasisakyti, kad jį žvalgyba po ilgų kankinimų privertė vykti į užsieny šnipinėti emigrantų tarpe, bet jis, kaipo idejinis žmogus viską atvirai prisipažįsta. Apart to nori už savo skriaudas atkeršinti kruviniem šnipams. Šnipai manė, kad provokatorius po tokio „atviro" prisipažinimo, tik jau turės pasitikėjimą ir galės dirbti savo darbą. Tokiu provokatorium buvo Gecevičius Zigmas iš k. Druckunų, Varėnos val. Su jo pagelba Alytaus žvalgybos viršininkas Albinas Čiuoderis norėjo suruošti pats prieš savę pasikėsinimą. Gecevičius atvyko į Vilnių sausio mėn. 1929 m. ir už poros savaičių nuėjo atgal „atkeršinti kruvinam šnipiu Čiuoderiui". Bet eidamas per rubežių pakliuvo į Lietuvos pasienio policija, kurį, nieko apie šią kombinaciją nežinodama, sumušė jį ir kaipo „plečkaitininką" pristatė į Alytų pačiam Čiuoderiui. Nepavykus pasidaryti teroristų pasikėsinimo auka, del ko gedimino medalis būt užtikrintas, Čiuoderis baisiai įsiuto. Iškoliojo policininkus, pridėjo dar nuo savęs porą ausų Gecevičiui ir pavarė nuo „tarnybos". Gecevičius dabar smulkus šnipelis.

Tokių atsitikimų galima butų atpasakoti ištisi tomai. Vesdami kovą už išliuosavimą Lietuvos liaudies iš „tautos vadų" jungo, kasdien susiduriame su įvariomis provokacijomis, tad jų išvengimui ir apsaugojimui aktingųjų veikėjų gyvybės tenka griebtis ir įvairių premonių.

Korkucis—Čiuoderis.

Tautiški šnipai savo drąsumą parodo tik žvalgybos urvuose su uždarytais ten Lietuvos piliečiais, o šiaip rizikingoms provokacijoms naudojami įvairūs kriminalistai, girtuokliai. Užsieny žvalgyba naudojasi tarpininkavimu tokių pat tipų ir įvairaus planko kontrabandistų, Vienu iš svarbesnių tarpininkų provokacijoms emigrantų tarpe Varėnos apylinkėje yra tūlas Suchackis Morkus iš Giraitės k., o dar šlykštesnis, tai Korkucis Aleksandras (jo broliai nebepersenai suimti už apiplėšimą malūninko) iš Dmitraukos k., Varėnos val. abu lenkų pusėje). Per šį Korkucį šnipas Ciuoderis ėmė kalbinti emigr. Feliksą Skliuta (iš Varėnos m.) judošiaus darbams. Tačiau šis idejinis veikėjas viską atpasakojo emigr. K-tui.

2000 dolierių, pragaro mašina, pasas.

Štai Skliuto pareiškimas:

„1929 m. liepos mėn. 13 d. apie 8 val. vak. atejęs Andrius Komarauskas pranešė, kad manę nori pamatyti Korkucis Aleksandras (iš k. Dmitraukos, lenkų pusėje). Išejęs iš buto radau jį vaikščiojanti Antakalnio g-vė. Pasiūlė man eiti kur išsigerti, nes, girdi, seniai matemės ir t.t. Nuejome į barą ant Tatarskos g-vės. Kiek išsigerus Korkucis atsiprašė esančio kartu Komarausko ir išsivedęs į kitą kambarį štai ką papasakojo: jis atvažiavo į Vilnių siųstas Alytaus žvalg. v-ko Čiuoderio. Siūlo man susprogdinti arba nušauti Juozą Paplauską. Už šį darbą gausiu daug pinigų, o atbėgęs į Lietuvą gerą tarnybą kur visi manę gerbs ir t. t. Plaukai ant galvos atsistojo man nuo tokio pasiūlymo. Griežtai atsisakiau. Jis ėmė manę dar kalbinti ir pagaliau liepė pagalvoti, o jis palauks iki rytdienai. Iš karčiamos grįžęs viską papasakojau emigrantų vadovybei iš kur ant ryt gavau instrukcijas ką turiu daryti. Taigi ant ryt susitikęs toj pat karčiamoj, sulig man duotų nurodymų nudaviau, kad ant šio šiūlymo sutinku. Korkucis (jis yra Skliuto giminaitis Red.) labai apsidžiaugė spaudė man rankas sakydamas: „dabar, brolyti, uždirbsime abu”. Pasikalbėjus nustatėme kainą už šį darbą 2000 dolierių. Korkucis užtikrino, kad tiek aš gausiu. Jis važiuos namo eis į Lietuvos pusę ir apie sutikimą praneš Ciuoderiui. Atvykęs vėl į Vilnių liepos 21 d. Korkucis praneše, kad matėsi su Čiuoderiu, šis ant kainos sutinka, bet važiuos į Kauną gauti tolimesnių nurodymų. Gi aš įrodymui mano „ščyro” pasiryžimo darbuotis „tėvynės labui” privalau suteikti žinias apie emigrantų ryšius Lietuvoje, kas gauna rovoliucinę literatūrą Lietuvoje ir t.t. Nuo to atsisakiau, motyvuodamas, kad apsiėmiau vieną dalyką ir kad su tomis „smulkmenomis” galiu įkliūti ir t.t. Korkucis pažadėjo vėl, atvykti rugpiūčio 4 d. Bet atvyko tik rugpiūčio 11 d. ir pranešė, kad ir valdžia ant to sutinka. Einant sutartu planu žvalgyba pristatys man čemodaną sprogstamosios medžiagos—pragaro mašina, kurią aš prisitaikęs padėsiu į Paplausko kambarį, už tai gausiu 2000 dol., iš kurių 1000 prieš darbą ir 1000 po užmušimo. Šiuos paskutinius įteiks man jų agentas kartu su užsienio pasu, pagal kurio galėsiu vykti Brazilijon. Mat, aš vieną kart sakiau, kad už šią žmogžūdystę revoliucinės organizacijos ras manę Lietuvoje ir atkeršins. Taigi, manau, kad manę labiau padrąsinus šnipai sutiko duoti ir užsienio pasą. Po to dar pora kart mačiausi su Korkuciu. Po paskutinio pasimatymo rugsėjo 17 d. Korkucis daugiau nesirodė, tik už kiek laiko atsilankė pas manę jo brolis, tarnavęs tuomet lenkų kariuomeneje Vilniuje ir papasakojo, kad jau viskas buvo paruošta ir greitu laiku bučia galėjęs įvykinti, bet štai nuvertė Voldemarą, dabar dideli pasikeitimai ir reikalas atidėtas. Dar vėliau, gal už poros mėnesių, atvykęs Korkucis pasiūlė teikti žinias iš emigrantų veikimo. Atsisakiau. Tuo tarpu toji istorija taip ir pasibaigė”.

Statkus vėl dirba.

Statkus kuris nuvertus Voldemarą buvo nustojęs kiek pasitikėjimo vėl įėjo į loską „tautos vadams”. Su savo nauju šefu Aravičium pasitaręs atnaujina kiek nutilusias provokacijas. Nepamiršta ir Skliuto. Š. m. vieną balandžio mėn. gražią dieną Korkucis jovinasi į Vilnių ir ištraukęs iš papierosų tutelės, nustebusiam Skliutui paduoda mašinele rašyta ant plonučio popierio šnipų vado laišką sekančio turinio:

„Mielas drauguži! Gerai ištirk ir parašyk smulkiai į paduodamus klausimus: 1) kokios taktikos laikosi artinantis pavasarui ir kokius numato darbo pakeitimus, 2) kokie žmonės siuntinėjami Lietuvon su uždotimis, 3) kur ir kokie žmones yra Lietuvoje, 4) kokios užduotys duotos vietos žmonėms ir Lietuvoje, 5) ar gaunama dar iš lenkų pašalpą, 6) ar dokumentus tuos pačius turi, ar juos keičia, 7) kur paskutiniu laiku Paplauskas, Pumputis, Slavinskas ir kiti svarbesnieji, 8) kokie punktų vedėjai, dabar yra ir kur — ar visi patikimi, 9) kokiu būdu palaiko ryšius su Kaunu, per ką ir su kuo, 10) kas buvo Rygoje 22—23 kovo iš jūsų draugų Pabaltės studentų socialistų susivažiavime. Nieko neslėpk ir pranešk apie tuos su kuriais ir jūs palaikot ryšius ar turit pažinčių. Siunčiu dvidešimts dolerių. Už tinkamą išpildymą užduoties per šį padavėją dar prisiųsiu tiek pat. Linkiu gero pasisekimo”.

Rimčiausį argumentą-dolierius Korkucis ištraukė iš piniginės ir perdavė Skliutui. Suprantama, kad Skliutas ir apie šį dalyką praneša emigr. centrui, kuris tikslui demaskuoti tolimesnius žvalgybos planus, leidžia Skliutui su žvalgyba susirašinėti. Skliutas savo atsąkime abejoja žvalgybos rimtumu į ką gauna už poros sąvaičių per tą patį Korkucį sekančio turinio laišką:

„Mielas Alfredai (žvalg. Skliutui davė šitokią slapyvardę, Red.). Sveikas praleidęs Velykų Sventęs. Laiškutį gavau, už kurį širdingai dėkuoju. Del mūsų anksčiau siūlyto didesnio reikalo (susprogdinti Papl., Red.) radau nereikalingu. Tavorą atveždinėti pačiam nėra reikalo ir nepageidaujama. Galės pristatinėti A. (reiškia Aleksandras Korkucis, Red.), ar siuntinėti per Rygą. Paskutinis kelias geriausias. Prireikus nurodysiu antrašą. Pasitaikius progai būtų malonu mudviem pasikalbėti. Vietą nurodys A., arba gal bus proga kada nors Rygoje. Del atlyginimo už tavorą sau (t. y. už žinias, Red.) nesirūpink. Jeigu pristatinėsi pirmos rušies tavorą, tai galėsi gauti tiek, kiek už jas reikalaujama buš (oho! Red.) Dabar siųsdamas per A. tavorą nurodyk ir kainą. Per jį prisiusiu ir pinigus. Del ateities ryšius sutvarkysim. Kolkas neturėdamas iš jūsų rimtesnio tavoro negaliu daugiaus ir atlyginti. Siunčiau dvydešimts, bet kodel gavai mažiaus nežinau (Korkucis pasiliko sau 5 dol. už tarpininkavimą, taip Skliutas ir pranešė, Red.). A. gauna savo keliu. Pranešk kur 17.IV buvo išvažiavęs Juozas? (Paplauskas, Red.), kur išvyko, kada ir kokie 10 vyrų? Nurodyk vietą kur galėčiau betarpiai pasiųsti jums laišką. Gal galėsi sutvarkyti taip reikalą, kad galima butų iš vietos pašto gauti laišką sulig paties pareikalavimo, pagal banknoto, ar kitokio kokio nors sutartino ženklo. Na, tai daugiaus atvirumo, drąsos ir prie rimto darbo. Tuojaus per A. atsakyk ir prašomą tavorą atsiųsk.

Su širdingais linkėjimais tavo draugas Mykolas”.

Iš šito laiško matosi, kad įžvalgyba labai seka beveik kiekvieną emigrantą. Važiavusieji tuo laiku 12 emigr. grovių kasti į dv. Zabiniec (ties Varšuva) žvalgybos agentų buvo patemyti ir todel jau Skliuto klausiama „apie 10 vyrų". Prisipažįsta žvalgyba, kad Korkuciui moka algą. Nori pasimatyti. Sekančiame laiške žvalgyba jau tiesiog reikalauja pasimatymo. Sekantis laiškas irgi atgabentas per Korkucį skamba šiaip:

tvarkoje. Tik turi dabar parodyti ką pats gali, nes žinai man prieš savo vyresnius kompanijonus irgi reikia atsiskaityti, o šito... nėra. Dabar gali būti drąsus, šiuo budu geriausia ir jokios baimės nėra. Kur siųsi vyras atsakantis ir kas bus rašyta nežinos, nes įdės kitan vokan ir toliau.

But geras dalykas, kad galėtum kada nors prie progos atvažiuoti pasikalbėjimui Rygon ar Draugp., arba jeigu su darbu vyksi ant sienos, tai tenai galima, tik išanksto parašyk sąvaite ankčiau.

Mielas Drauge.

Siusk tavoro daugiau ir geresnio.Nebijok,nesusibankrūtisi,o firmai
susibankrutavus už pinigus pasaulis platus.Aš išnaudoti tikslo neturiu
ir noriu dirbti rimtai.Dėl statomų sąlygų,reikia mums asmeninisi būti-
nai pasimatyti,nes tai rimtas reikalas,o jog iš tavęs aš garantijų ir-
gi neturiu.Artimiausiau laiku rask būdą su manim pasimatyti.Tolimesniai
prekybai pasimatymas būtinas.Įrodymui mano nuoširdumo ir rimtai preky-
bai siunčiu 50 dolerių,o dėl kitų finansinių reikalų,aptarsime pasima-
tymo metu.Duok savo prieinamą antrašą.Prisiųsiu laišką kitu keliu ir
nurodysiu savo.Parašyk naujienų.Matau,kad daug nuo manęs slepi.Būk at-
viresnis.Pranešk,kur ir kokie randasi pas mus kupčiai.Iki pasimatymo.

P.S. Apie kuriuos bus pranešta jokių išvadų nedarysiu

Tavo Draugas:Mykolas.

„Mielas Drauge. Siųsk tavoro daugiau ir geresnio. Nebijok, nesusibankrutysi, o firmai susibankrutavus (vadinasi, jeigu Skliutas įkliūtų, Red.) pasaulis platus. Aš išnaudoti tikslo neturiu ir noriu dirbti rimtai. Del statomų sąlygų, reikia mums asmeniniai būtinai, pasimatyti, nes tai rimtas reikalas, o iš tavęs, aš garantijų irgi neturiu. Artimiausiu laiku rask būdą su manim pasimatyti. Tolimesniai prekybai pasimatymas būtinas. Įrodymui mano nuoširdumo ir rimtumo prekybai siunčiu 50 dolierių, o del kitų finansinių reikalų, aptarsime pasimatymo metu. Duok savo prieinamą antrašą. Prisiųsiu laišką kitu keliu ir nurodysiu savo. Parašyk naujienų. Matau, kad daug nuo manęs slepi. Būk atviresnis. Pranešk, kur ir kokie randasi pas mus kupčiai. Iki pasimatymo.

Tavo draugas: Mykolas.

P. S. Apie kuriuos bus praneša jokių išvadų nedarysiu".

Nesulaukęs nieko konkretaus Statkus ima nervuotis. Jaučia šnipas, kad kas tai tokio neaiškaus yra, bet kaip pats dirba „tėvynės labui" vien tik už riebią algą, taip pat mano apie papirkimą ir idėjinio žmogaus. Todel siunčią jau 50 dolierių, kalba, niekšas, gražius žodelis, girdi, „neslėpk nieko", „buk atviresnis", o „subankrutijus firmai", reiškia, jeigu revoliucinės organizacijos išaiškintų išdavystę, tai „už pinigus platus pasaulis". Kad nuraminus tariamojo išdaviko sąžinę užtikrina, kad „apie kuriuos bus pranešta, jokių išvadų nedarysiu".

Sekančiame laiške šnipų centras vėl nerimauja. Laiškas jau rašytas ranka ir siųstas per Ryga. Rygos pašto antspauda 10. VI. 1930, gi gautas 12. VI. 1930 m. Štai laiško turinys:

„Mielas Drauguži!

Jau tu mane ir pamiršai, nors tiesa tam buvo priežastis ir man nieko negalėjai parašyti. Dabar turėdamas tavo adresą ir žinodamas mano bus viskas tvarkoje. Gromata eina apie 4 dienas. Tik rask dabar būdą gauti pinigus kieno adresu siųsti. Gal kaip nors pašte išgalvoti ar gausi, o gal turi gera draugą—gę, tik jau žiūrėk, kad butų fein vyras. Del sąlygų jokios kalbos negali būti, viskas bus

Parašyk daugiau naujienų iš brolio Juozo (Paplauska, Red.) gyvenimo ir Minto. Ką dabar mano datyti, kokie artimiausi uždaviniai, santykiai su tėviškę ir broliais „paliokais". Koks pas jus naujas vyras iš mūsų atvyko ir kam jį slapsto. Kiek leidžiama gazietos ir kur, po kiek.

Tai drauguži daugiau atvirumo. Iš tavo laiško jokių žygių nedarysiu ir nežiopsok. Tavo draugai ir labai vožni seniai nežiopso ir naudojasi proga. Tai šiam kartui užteks. Pasilik sveikas.

Tavo draugas Mykolas.

P. S. Kaip nors pagalvok del siuntinėjimo finansų. Jeigu negalėsiu siųsti paštu, tai tada aš darysiu rodą keliais, tik paskutinis kelias pavojingesnis. Tai viso. Tuojaus atsakyk. Mykolas.

Adresas: Latvija, Riga, Lenču iela 2 dz. 31, Jons Miniuks ir daugiau nieko".

Ir šiame laiške žvalgyba stebisi, kodel Skliutas neduoda jiems žinių. „Jau tu manę ir pamiršai" vis klibina Skliutą. Matomai Korkucis įtikino šnipus, kad jo giminaitis yra „tikras", todel, nežiūrint į nieką, Statkus vis dar turi viltį Skliutą užvajavoti. Teiraujasi apie „naują vyrą", apie kurį žvalgyba beabejonės gerai žinojo. Kalba eina apie buv. Vilkaviškio rajono mokyklų Inspektorių Raulinaitį, kuris nepakęsdamas žvalgybos persekiojimų pabėgo į Lenkiją. Įdomiausiai tas, kad kaip patyrėmė sąryšy su Raulinaičio pabėgimu žvalgyba ėmė įtarinėti jo pusbrolį Kauno karo apygardos viršininką pulk. Skučą. Nežiūrint užimamos aukštos vietos ir tą „tautos vada" žvalgyba apstatė savo agentais.

Sekančiame laiške, irgi per Rygą žvalgyba nustato jau mėnesinį atlyginimą 30—50 dol. mėnesiui. Iš šito ilgo laiško matome kas žvalgybai reikalingiausią žinoti apie emigracijos veikimą. Kaipo įdomaus dokumento dedame kartu ir fotografiją.

Darbininke! Atmink, kad ateitis priklauso tau. Todel būk pasiruošęs ją sutikti!

Sveikas Broli!

„Dar vis tu neįgauni drąsos, Aš gi tau sakiau, kad del garantijos ir kalbos negali būti. Ištikus reikalui gali čia gauti vietą, o jeigu neturėsi noro tai pasas yra ir galėsi su pinigais važiuoti užsienin. Jeigu nori prisiųsiu pasą. Dabar aš tau mokėsiu nuo 30 iki 50 dolerių mėnesiui pagal žinių svarbumo. Garantiją aš tau pašiunčiau, kaipo mano rimtą įrodymą. Iškarto už „tavorą" kiek anksčiau prašiai duoti negaliu nes pats supranti, kad neturint medžiagos tokios sumos man niekas neduos. Dabar tavo tavoras buvo silpnas. Stenkis daugiau ir rašyk konkrečiau — faktus. Pas tavę medžiagos daug ir ateity nurodymų tau nedavinėsiu. Gali pats žinoti, kas man reikalinga. Dabar parašyk: kiek bendrabutį, kokie, ką dirba, kur kiti, kas siuntinėjami ir per kur, ar mūsų ar eina iš jūsų. Kokius įtaria, gal kas prisipažino. Kokius policinkus turi bei kuriame rajone. Kam ir po kiek siunčiama gazietos. Kokius santykius su Juozu turi Buračas. Juozo santykiai su „paliokais". Nuo ko gauna pinigus ir kiek. Kur važiuoja. Kodel tu vienas gyveni. Kas per vienas buvo K. Markauskas ir kur jis dabar. Kam Juozas geriausia patiki ir kas dirba sl. darbą. Vienu žodžiu apie viską ir tik šviežias žinias. Ką mano daryti su Raulinaičiu. Ar laike parodos kas nors buvo pasiųstas. Kur tu anksčiau važinėjai. Kokie tau žinomi pas mus „jūsiškiai".

Dabar siunčiu įdėtą laiške 20 dol. Kaip gausi pranešk, tai tuojau išsiųsiu daugiau, nes laiške nežinau ar gerai. Parašyk kaip tau geriau paštu ar laiške. Prisiusk man raštelį gavime, nes man reikia pateisinti. Rašyk 20 d. gavau Alf... (data).

Tai lik sveikas ir tuojau atrašyk. Nebijok´šiukšlynan neišmesim. Tokie pas mus aprūpinti visi".

Tavo Mykolas.

2. VII. 30.

Paskutinis iš eiles, šeštas laiškas, yra sausas, jau čion dalinai grąsinama „...jei sutikai tai ir jausk ta, už pareigą", sako Statkus savo ,laiške. Laiškas išsiųstas iš Rygos 15—VIII—30 m. (pašto antspauda). Štai jo turinys:

„Kiba jau gyvo neber, kad nieko nerarašai. Pats gali rašyti nors kasdien. Vėliau nustoja reikšmės tą pati žina. Rytoj, ar poryt pašto perlaida išsiųsiu 20 dol. Kaip gausi parašyk, ar toks kelias geras išsiųsiu daugiau. Broli! Jei sutikai, tai ir jausk tą už pareigą, todel malonėk apie viską ir savo laiku parašyti, nes ir iš manęs reikalauja, o tavo tavoras tik tokio bendro pobudžio. Aprašyk daugiau apie ryšius ir santykius su mūsų pusės draugais, visą Jūsų padėtį, ekonominį stovį ir kitas organizacijos svarb. žinias. Iš kur po kiek ir kokiems reikalams sunaudojat. Pats tą žinai, nes buvi posedžiuose ir protokoluojat. Bendrai daug ką žinai ir turi su kaikuriais darbo reikalais ryšius, bet apie juos nieko nerašai. Kur ir kokie vietoje žmonės. Daryk pastangas su manim pasimatyti ir aptarti būtinus mūsų biznio reikalus. Buvai V. (reiškia Varėnoje, Red.) ir negalėjai man pranešti".

Lik sveikas, rašyk! Tavo Mykolas.

12—VIII—30. Marijam.

P. S. Dedami šiuos lietuviškos žvalgybos provokacijų aprašymus turėjome du tiksliu: 1) Parodyti Lietuvos ir užsienio visuomenei kokiomis priemonėmis fašistai kovoja su Lietuvos politine emigracija ir 2) nušviečiant tos kovos kai kurius metodus, įspėti draugus, kad jie būtų atsargūs ir pasisaugotų žvalgybos metamo tinklo.

Kad vienas, kitas mūsų ištikimų draugų vedė pertraktacijas, tas nieko neturi stebinti, nes Lietuvos žvalgyba, operuodama stambiomis pinigų sumomis, galėjo nesunkiai surasti tikrus provokatorius (pav. kap. Majus ir k.), ir, jų pagelba galėjo pridaryti Lietuvos politinei emigracijai daug žalos.

Taigi turint reikalus su tokiais šėtoniškai žvalgybos metodais kovoj su politine emigracija, tenka griebtis ir atatinkamų priemonių.

Šiandie, mes toje savotiškoj kovoj išeiname nugalėtojais. Gautieji iš Lietuvos žvalgybos doleriai visi įnešti priešfašistinės spaudos fondan. Bet nereikia akių užmerkti ir ateičiai. Lietuvos žvalgybos dėmesio nenustos traukusi politinė emigracija. Todel reikia visada būti pasiruošus jos žygius laiku sutikti ir atatinkamomis priemonėmis padaryti nepavojingus.

Nauji planai žvalgybos.

Tautiškoji žvalgyba ant tiek įklimpo į provokacijų balą, kad ieškodama iš ten kelio griebiasi dar šlykštesnių dalykų ir grimzda dar giliau. Prisiekęs melagis polic. direktorius Novakas, kuris pažadėtos prieš metus išleisti brošiūrą apie Plečkaitį iki šiam laikui neparašė ir turbut neparašys, dabar išlindo „Lietuvos Žiniose" Nr. 231 su atviru laišku. Statkus prisisamdęs karviąvagių (Moliejus Stasys ir Korsakas Bronius) „atrado" Onuškio val. „plečkaitininkų organizaciją. Alytaus šnipų galvą Zdanevičius naujoms reveliacijoms skelbti pasiėmė atgal prisiųsta pereitais metais į Vilnių (kaipo šnipas buvo pašalintas iš emigrantų ir gyveno visą laiką Varėnoje—stoty) **Andrių Komarauską.** Šiomis dienomis Rygoje atsirado šnipų atsiųstas pereitą vasarą į Vilnių ir vėliau iš čipn pabegęs **Kazys Markauskas,** iš Alytaus. Tai vis faktai, kurie rodo kaip žvalgyba ruošiasi naujai atakai prieš emigrantus ir opozicijos veikėjus Lietuvoje.

Perspėjame savo draugus ir kitus demokratijos kovotojus — **bukite atsargus!**

Kruvinas žvalgybos kerštas.

Praeita vasarą šnipas Adomas Biekša iš Varėnos pasikvietė į Lietuvos pusę ukin k. Giraitės, Varėnos val. (lenkų pusėje) Daminą Miškinį ir siūlydamas jam dolierių prašė pristatinėti „Pirmyn". Miškinis budamas nuolatiniu „P." skaitytoju ir platintoju turėjo kelis ekz. prie savęs ir juos Biekšai perdavė. Vėliau per trečius asmenis Biekša „P." gaudavo pirkti. Po pasimatymo už kelių sąvaičių įsidrasinęs šnipas Biekša prisiuntė Miškiniui 20 dol. ir revolverį siūlydamas jam, progai pasitaikius, nušaukti J. Paplauską už ką gaus dar daugiau pinigų ir reikalui esant gera vietą Lietuvoje. Pasipiktinęs tokiu biauriu pasiūlymu Miškinis nuneše revolverį ir dolierius į Valkininkų policija ir ten viską papasakojo. Sužinojęs apie Miškinio pasielgimą Biekša prisiekė jam atkeršinti, kas esant Giraitės kaimui arti rubežiaus (3—4 kilom.) nebuvo sunku įvykinti. Miškinis tą jautė ir saugojos. Bet praėjus apie metams laiko žmogus nurimo. To tik ir laukė Biekša. Š. m. rugsėjo mėn. 16 d. *I* iškinis užtrukęs iki velyvo vakaro pas Kalvį Čebatorių kaime (apie 8 kilam. nuo k. Giraitės) ėjo prievakariu namo. Staiga pastojo jam kelią žinomas apylinkeje girtuoklis ir chuliganas Petras Miliauskas iš Šarkiškių k. irgi Varėnos val. ir pradėjo į jį šaudyti. Pradėjus Miškiniui šaukti pagelbos chuliganas pabėgo. Miškinis tapo sunkiai sužeistas į kairę ranką (per alkunę) ir koja (per kaulą kulką perėjo). Dabar gydosi Vilniuje šv. Jokubo ligoninėje. Pasirodo, kad Miliauskas kelioms dienoms prieš žmogžudystę pergabeno į Lietuvą savo dviratį ir drabužius. Pabėgusį žmogžudį žvalgyba priėmė su didelę pagarba ir tuojaus davė policijoi vietą.

Brazilijos lietuviai „laimės" šalyje.

Nors dar ne taip senai gyvenu šioj „laimės" šalyje, bet daug ką jau pastebėjau iš lietuvių darbininkų gyvenimo ir patyriau kaip Smetonos skvernų laižytojai—agentai lenda į darbininkų tarpą, sėda jiems ant sprando.

Kaip jau yra žinoma, dar 1925 m., kada Lietuvą valdė kademai — juodieji ilgaskverniai, jų valdžia tuo laiku daugeli tukstančių Lietuvos darbininkų pardavė Brazilijos fazenderių vergijon. Čia darbininkai pakliuvę pamatė tai, ko nebuvo girdėję. Viena tai, kad Brazilijos klimatas mūsų žmonėm nepakenčiamas, nes fazendos randasi daugiau pietuose ir vakaruose, o antra, darbas pekliškai sunkus. Kavos plantacijos randasi kalnuose, reikia lipti prieš kalna kokių 70 metrų ir sunkiais matikais kirsti žolę. Darbas nuo tamsos iki tamsai, o atlyginimas visai menkas, valgis blogas, mūsų darbininkams nepriprastas: duonos nėra, darbininkai maitinasi ryžiais, juoda kava, šabalbonais ir pusiau pasmirdusia mėsa, bet ir tos ne visada yra. Bet ką gi padarysi? Darbininkai turėjo vargti sunkioj katorgoj iki apsimokėjo fazenderiams, iki išsipirko savo kailį. Iki darbininkai atidirbo už kelionę, neturėjo teisės niekur iš fazendu pasišalinti. Vėliau darbininkai pradėjo bėgioti į miestus: Rio de Janeiro, Santo, S. Paulo, Rio Grande ir k. Daugumas lietuvių apsigyveno S. Paulo. Nors ir čia uždarbis menkas, bet vienas gerumas, kad nereikia kęsti didelių karščių, o ir darbas daug lengvesnis. Čia darbininkai uždirba po 8—12 milreisų už 8 darbo valandas. Pragyvenimas, skaitant su butu, vidutiniškai kainuoja 4 milreisai dienai. Tokiu būdu iš bėdos gali žmogus geriau verstis, negu fašistų apsėstoj Lietuvoj.

S. Paulo lietuviai darbininkai, priėję geresnių gyvenimo sąlygų pradėjo organizuotis, nes Brazilijos įstatymai nedraudžia jokių organizacijų, išskiriant komunistines. Todel išdirbę įstatus sukūrė darbinkų ekonominę organizaciją „Aušrą" ir pradėjo veikti ir leist pirmajį savaitraštį „Aušrą". Šiai organizacijai vadovavo d. Stankaitis. Pradžioj nors ir buvo vargo, bet draugijai sekėsi neblogai. Vėliau krikščioniški ir fašistiški agentai sužinoje, kad Brazilijos lietuviai jau šiek tiek atsigavo, pradėjo iš Lietuvos plaukti į Braziliją. Bet ir čia bijodami savo baltomis rankomis imti kirką arba lopetą, bagotesnieji kademų ir fašistų vagys atidarė žemės ir laivakorčių pardavimo kontoras ir pradėjo išnaudoti ir apgaudinėti darbininkus, plėšdami iš jų kruvinai uždirbtus milreisus. Tie žulikai vieną žemės sklypą parduodavo bent keliems asmenims; pinigus paimdavo ir laivakorčių nepasiusdavo į Lietuvą. Tuo būdu tie chuliganai pinigų prisiplėšę dingdavo, o savo kontoras pervesdavo kitiems. Naujieji kontorų ponai parduotuosius žemės skypus iš naujo pardavinėjo. O jeigu nuskriaustieji darbininkai mėgindavo kelti triukšmą, skustis policijai, tai priedo gaudavo pasėdėti kalėjime už triukšmo kelimą!

Po nekurio laiko fašistų ir kademų agentai, matydami, kad „Aušrai" gerai sekasi ir ji žada išsiplėsti ir virsti plačia darbininkų organizacija, pradėjo pasivertę darbininkais lysti į ją ir stengtis paimti „Aušros" vadovybę, bet darbininkai atsilaikė. Matydami, kad darbininkų negali įveikti, tie žulikai pradėjo leisti savo šunlapį „Lietuvis Brazilijoj", kurį redagavo buv. Vilkaviškio mokytojas St. Puišys, pabėgęs iš Lietuvos už suklastavimą dokumentų. To laikraščio buvo tikslas šmeižt kairiojo nusistatymo darbininkus, girt Smetonos, kademų ir jų agentų juodus darbus. Bet ir su tuo nieko nepešė, nes tą šlamštpalaikį mažai kas skaitė. Tada, matydami, kad „Aušros" negali užslopinti, griebėsi judošiškų priemonių: d. Stonkaitį įskundė policijai, kad jis būk tai prisidengęs „Aušros" organizacijos statutu, slaptai varąs komunistinę propagandą. Policija d. Stonkaitį areštavo ir ilgą laiką pralaikė kalėjime, o „Aušrą" uždarė. Panaikinus „Aušrą" darbininkai nepasidavė ir susiorganizavę į L.D.S.B. pradėjo leisti „Garsą", kurį redagavo d. Zauka.

Kademų ir fašistų agentai, matydami, kad darbininkų negali paimti į savo rankas, ėmė šauktis savo patrono Antano Smetonos pagelbos, kad prisiųstų iš Kauno „macnesnių" fašistų, kurie padėtų lietuvių darbininkus jodyti. Smetona savo agentų balsą išgirdo ir prisiuntė pagelbon: konsulą Mačiulį ir avelių ganytoją — vilnų kirpėją kunigą Valaitį, o vyriausiu rabinu paskyrė pulk. Daukantą. Šie vyrai tai Ir ėmėsi darbo. Tuojau įskundė garsiečius policijai, kad ši organizacija esanti komunistinė. Kun. Valaitis bažnyčioj garsiečius ir jų laikraštį prakeikė, fašistinį šunlapį pašventino ir padarė kūno ir dūšios išganymo šaltiniu. Po įskundimo, policija areštavo keletą L.D.S.B. narių, o visą organizacijos turtą, konsului ir kun. Valaičiui tarpininkaujant, perdavė krikščioniškai-fašistinio šunlapio redakcijai.

Tuo būdu Brazilijos lietuviai darbininkai dabar liko be jokios organizacijos ir be laikraščio. Šiuo laiku Brazilijoj dideli karščiai ir nedarbas, tai pakol kas nėra pakankamai jėgų naujai susiorganizuoti. Tuo pasinaudodami konsulas Mačiulis ir kun. Valaitis, „kuria" visokias šventablyvas draugijas. Bet viskas veltui. Darbininkai pamatė jų purvinus darbus ir prie jų nesideda. Kai praeis nedarbas, Brazilijos lietuviai darbininkai mano su tais Smetonos skvernalaižiais apsidirbti. Nors daug Antanas savo šunų čia prisiuntė, bet visiems jiem su laiku ateis galas. Mat, Brazilija tai ne Lietuva, darbininkai nesiduos tiems šunims savo sprandais jodinėti.

Kada Lietuvos darbininkus pardavinėjo Brazilijos fazenderiams, tada nebuvo jokių „globėjų", o kai jau darbininkai iš vergovės išsipirko ir pradėjo žmoniškiau gyventi, tai fašistinė valdžia pradėjo visokius velnius siuntinėti darbininkų „globai".

Manau, kad tuos Smetonos šunis jau dabar reikėtų pradėt kart, nes jų kailių jau senai krautuvės laukia.

K. S. J. Č.

S. Paulo, VIII—26—30 m.

Vilniaus krašte.

Kelkis iš miego darbininkų jaunime.

Visame žemės rutuly eina didelės kovos tarp senojo buržuazinio pasaulio ir naujos galingai žengiančios jėgos — socializmo. Žūva **senas pasaulis neteisybių, skriaudų** gi užteka **naujos gadynės aušra — laisvės, lygybės, brolybės.** Visų valstybių ir tautų darbininkai jungiasi į galingas socialistines organizacijas su kurių pagelba kovoja už gražią, laimingą socialistinę ateitį ir dabarties kasdieninius savo reikalus. Kaip visur, taip ir Lenkijoj yra nuo seniai savo socialistinės organizacijos. Turi jas netik lenkai, bet tautinės mažumos Lenkijoje: vokiečiai, ukrainiečiai, gudai ir kit. Dėja, tik Vilniaus krašto lietuviškas darbininkas ir mažažemis šios organizacijos neturi. Vieton patiems atstovauti savo reikalus užleidome tą daryti nekeno nerinktiems ir neįgaliotiems saviškiems buržuazijos vadams. Naudodamiesi ypatinga Vilniaus krašto padėtim įvairūs Kraujaliai, Stašiai ir p. pagrobė savo neriboton valdžion mūsų jaunuomenės auklėjimą, mūsų ekonominį gyvenimą ir kit. Penėdami mus įvairomis „tautiškoms" svajonėms, kurios jiems, žinoma, gerai apsimoka, jie stengiasi mus migdyti. Trokštančiam šviesos jaunimui skiepija šovinizma, alkanam mažažėmiui, vieton duonos, kiša tautiška juostą; darbininkui sukūrė davatkiškas šv. Zitos ir Juozapo brolijas, kame riebus kunigelis kalba apie ražančius ir dangaus karalystę. Laisvesnės minties moksleivius varo iš gimnazijų, mokyklų, šviesesnius mokytojus šalina nuo vietų, labiau susipratusius kaimiečius apšaukia bolševikais, bedieviais, parmazonais ir t. t. Ne turtuolių, ne storų buržuazijos peniukšlių yra dauguma Vilniaus krašte, bet biednuolių-darbininkų ir mažežemių. Taigi ir ne tie ponai turi atstovauti mūsų reikalus, bet mes patys. Kad tą pasiekus ir mes, lietuviai, darbininkai ir mažažemiai turime sudaryti tavo socialistinę organizaciją kurį kartu su kitomis socialistinėmis partijomis kovotų už mūsų reikalus. Manau, kad nevienas ir iš senesniu buv. socialdemokratų Partijos narių prisidės prie šio taip mums reikalingo darbo — kūrimo savos socialistinės organizacijos. Aktingesnieji draugai kaimuose, miesteliuose ir ypač Vilniuje turėtų šį reškalą svarstyti vietose. Suregistravus visus prijaučiamčius šiai idejai asmenis pranešti laiškais į „Pirmyn" redakcija, kurį kaipo socialistinės min-

Perskaitęs „PIRMYN" duok kitam!

ties reiškėja, manau neatsisakys šiame reikale patarnauti. Susižinojus tokiu budu galima butų jau eiti ir prie pačio organizacijos įkūrimo.

Dirbkime patys del savęs. Griebkimės šio darbo neatsižvelgiant į jokius sunkumus o pergalė bus užtikrinta.

Senas Socialdemokratas.

Vileika. 10-X—30 m.

Laiškas „Pirmyn" Redakcijai.

Mūsų kaime socialistams prijaučiančio, susipratusio jaunimo yra apie devynis. Po tiek pat ar net daugiau galėtume surasti ir kituose kaimuose. Mūsų kaimas nedidelis ir gal vienintelis šiame krašte apsaugotas nuo šv. Kaziuko epidemijos. Nors jis čia jau bandė ne kartą savo lizdą susukti, bet be pasekmių. Manau, kad jam tatai ir nepavyks. Mūsų jaunimas yra gerokai apsišvietęs. Netiki dievams ir velnio nebijo, žodžiu, yra atsipalaidavęs nuo juodojo klerikalizmo. Su moteriškėms yra truputi sunkiau jos labiau prisirišusios prie klero, skverno bet ir tai jau nebeperdaug.

Kaip jau pirmiau esu rašęs, mūsų kaimas yra senai keikiamas davatkų ir skaitomas bedievišku. Prieš keturius metus pas mus buvo ištikusi kaitra ir laukai išdžiūvo, davatkos nutarė, kad esąs kaltas mūsų bedieviškas kaimas ir tarėsi visos eiti ir mus ežere paskandinti! Tai matote iki kol daeina žmonių durnumas.

Mieli draugai! Mes kiek galėdami kovojame su juoduoju klerikalizmu ir su buržuazija, bet mums trūksta organizacijos. Kaipo vargo žmonės, dirbame nuo saulės užtekėjimo iki nusileidimo už juodos duonos kąsnį ir su dūšia ir kūnu stovime už socializmą, nes tai mūsų vienintelis tikslas ir tiesus kelias išsivadavimui iš turtingųjų vergijos.

Kiek blogiau yra pas mus su inteligentija. Kaime jos beveik nėra. Jei kur ir tupi „Ryto" mokytojas tai jis suostęs socialistą gatavas šaukšte vandens paskandinti. Prisėjo sutikti ir tokių mokytojų, kurie ir apie socializmą pakalba ir „Pirmyn" paskaito, bet neteko matyti tokio, kuris savo dūšioje būtų žmogus ir suprastų darbo žmonių troškimus. Dauguma jų yra fašistiniai vilkai avies kailyje. Mes nuo jų šalinamės.

Mieli draugai! Mes čionikščio jaunimo vardu prašome jus padėti mums įkurti socialdemokratišką organizaciją. Mes tam esame pilnai pribrendę ir pasiruošę. Kiekvieno mūsų jaunuolio širdy verda noras išeiti į platujį gyvenimą, prisidėti prie tų kovų kurias veda darbo žmonija už savo ateitį. Be to mums būtinai reikalinga socialistinė literatūra, be kurios neįmanomas joks politinis veikimas. Mes tikime, kad draugai mums tame reikale pagelbėsite.

Jei jūs, draugai, organizacijos reikale del kokių nors kliūčių mums negalėtumet pagelbėti, tai gal būtų galima su lenkų socialistų partijos draugais (P.P.S.) arčiau suseiti.

Mes esame visi darbo žmonės, turime vienokius siekimus ir bendrame darbe, bendroj išsivadavimo kovoje tautybė kliūčių negali sudaryti. Bet geriausia būtų jei mes turėtume savo socialdemokratinę organizaciją, kuri galėtų jungti šio krašto darbo žmones. Tokia organizacija, vedama mūsų prigimtoj kalboj, būtų mums suprantamesnė.

Su draugiškais sveikinimais

B. V—as.

Socialdemokratinės organizacijos reikalu Vilniaus krašte.

Iš čia talpinamų laiškų ir iš daugelio girdėtų Vilniaus krašto lietuvių nusiskundimų, aiškiai matyt, kad Vilniaus krašte įkūrimas lietuviškos socialdemokratinės organizacijos yra visai pribrendęs reikalas.

Laikas atėjo, kada tariamajai „tautos vienybei" ir „ypatingoms" šio krašto sąlygoms reikia padaryti galas. Gana žmones mulkinti visokiais pažadais ir visokiomis neįvykdomomis kvailybėmis. Laikas pažvelgti gyvenimui stačiai į akis. O jei mes tik pažvelgsime realybei į akis, tai pamatysime štai ką:

Visokie Stašiai, Kraujaliai, na del kampanijos jei pridėtume—Alseikai ir kitoki įvairiaspalviai Kauno orientacijos ura patriotai, vesdami flirtą su anos pusės šių dienų viešpačiais, daro ne visai blogą biznį, tuo tarpu čionykštė lietuviška darbo liaudis pamesta pati savo likimui ir dievų valiai. To mažai, kad jos ekonomine būkle niekas nesirūpina, ji ir politiniai yra paminta, beteisė. Trys šimtai tūkstančių lietuvių šiame krašte neturi balso, neturi seime savo atstovybės, neturi grynai lietuviškų sričių savivaldybėse sprendžiamojo balso! Kur link su tokia politika einama? Jei iš to kas nors daro gerą biznį, perkasi namus, tai darbo žmonių interesų žvilgsniu tokia lietuvių padėtis neturi būti kenčiama.

Visa eile į mus besikreipiančių čionykščių lietuvių beveik per ašaras maldauja daryti galą tokiai padėčiai, kokia šiandie čia yra sudaryta. Deja, mes kaipo nepastovūs gyventojai, kaipo šio krašto svečiai, negalimę kištis į šio krašto lietuvių gyviausius reikalus. Tie reikalai mums yra pilnai suprantami, per trejatą metų mes jos gerai pažinom, bet dar kartą tenka pasisakyti, kad mes esame laisvos, vėjo nešiojamos smiltys, kurios priklauso nuo vėjo krypčių.

Į mus besikreipiantiems draugams galime tiktai pasakyti: Vilnius buvo lopšys, kuriame gimė ir augo Lietuvos socialdemokratija, manome, kad jis ir dabar gali duoti žmonių. Bet duos ne iš sukempėjusių ir biznyje paskendusių, kadaise idejos draugų, o iš jaunųjų tarpo. Kada šio krašto besimokinantis jaunimas supras ir pažins visus čionykščių nekviestų „tautos vadų" šmugelius ir įgaus ekonominę nepriklausomybę, tada, mums rodos, netruks žmonių, kurie įgytasiąs žinias apvers šio krašto darbo žmonių labui.

Pakol nėra galimumų sukurti savo socialdemokratinę organizaciją, draugams patariame spiaut į čionykščių „tautos vadų" monus, stot į lenkų socialistų partiją (P.P.S.) ir bendromis jėgomis vesti kovą už geresnį rytojų. Mums darbininkams svarbu ne kas kokią kalbą vartoja, bet kokie jo tikslai ir interesai. Su Kauno papirktais šmugelninkais, kurie šio krašto lietuvius privedė iki beteisių vergų padėties, lygai ir su Romos juodaisiais tarnais, darbo žmonėm ne pakeliui.

Redakcijos atsakymai.

D-gui L. Serbentai (Austrijoj).
„Pirmyn" siuntinėsime, komplektą pasiuntėm. Laukiame raštų.

D-gui J. Leponiui (Paryžiuje).
Raštus gavome. Ačiu. „Pirmyn" siuntinėsime.

Ats. Redaktorius ir leidėjas: **Stasys Dainauskas** Spaustuvė „ZORZA" Vilniuje.